

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Oedipus wankelt

Oedipus was altijd al een mankepoot. Een stom raadseltje oplossen geeft gemakkelijke voldoening, maar loopt uiteindelijk uit op moord en (zelf-) bedrog. Het lijkt erop dat Oedipus' arrogante voortvarendheid de meer fundamentele mysteries des levens moest afdekken.

Nu, mank of niet, de Oedipus-mythe is een krachtig en belangrijk verhaal uit de canon van onze cultuur, dat stevig met beide voeten op de grond staat. De vraag dringt zich echter op of Oedipus' mankement van de orde is van de dispositie of van het trauma. Misschien kon reeds Sophocles het niet aan om het dispositionele karakter van onze psychische wederwaardigheden onder ogen te zien en maakte hij er daarom snel een *accident de parcours* van, om te beginnen met de ouderlijke mutilatie en later met een toevalstreffer op een driesprong. Of moeten we het onderscheid tussen trauma en dispositie niet te veel gewicht geven en erkennen dat onze dispositie ons trauma *is*, dat ons getraumatiseerd zijn dispositioneel vastligt?

Met Freud is Oedipus, geheel in zijn eigen stijl, weer terug van weggeweest, en werd zijn complex zelfs gepromoveerd tot kerncomplex van de neurose. Maar overdekt ook deze — al even manklopende? — antropologisering van de oedipaliteit tegelijkertijd niet Oedipus' dispositionele dimensies? Wát wil Oedipus niet zien? Wat willen wij in ons ijverige goededipaliseer aan het oog onttrekken? Verschijnt Oedipus ook klinisch niet al te gemakkelijk als *deus ex machina* voor de verklaring van oogverblindende pathologie?

Oedipus is ongetwijfeld een sterk thema dat zijn plaats verdient in psychoanalyse en cultuur, maar dat zijn plaats ook moet kénnen en de pretentie loslaten álles te kunnen verklaren. De bekende casus van Dora leent zich er bijvoorbeeld toe om de problematiek van het spanningsveld tussen trauma, oedipaliteit en driftmatige dispositie te onderzoeken. Onder meer de Nederlandse psychoanalyticus Eugène Carp wijst in 1934 de idee af van het oedipus-complex als kern van de neurose. En in hoeverre gaat onze semantische bestaansgrond terug op *preoedipale* en zelfs *preverbale* lagen, waarvan bij uitstek de dichters getuigen? Wat zou de dichter Sophocles dáárvan vinden?

Oedipus wankelt dus. Kan hij zich echter herinneren dat het ooit anders was? Laten we Oedipus, de dappere stakker, niet achter ons laten, maar hem ook niet onder zijn eigen gewicht in elkaar laten zakken. Want dan heeft hij helemaal geen been meer om op te staan.

Michel Thys